

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN ÖNCÜ GRAFİK TASARIMCILARINDAN İHAP HULUSİ GÖREY

Doç. Benal Dikmen

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi İletişim Fakültesi

Görsel İletişim Tasarımı Bölümü

ORCID ID: 0000-0003-2155-3846, benal.dikmen@yeniyuzuil.edu.tr

ÖZ

Grafik tasarım, belirli amaçlarla sosyal gruplara belirli mesajlar iletmeyi amaçlayan görsel sanatların disiplinler arası bir dalıdır. Günümüzde, baskı, ekran, hareketli film, animasyon, iç mimari, ambalaj tasarımı gibi birçok ortamda dijital veya dijital olmayacak bir şekilde uygulanabilmektedir.

Grafik tasarımın başlangıcı İlk Çağ'a, hatta tarih öncesi mağaralardaki betimlemelere dayandırılabilir. Antik Çağ ve Orta Çağ'daki ilk örnekleriyle birlikte uygulamalı sanat olarak grafik tasarımın evrimi 15. Yüzyıl'da Avrupa'da matbaanın bulunması ve geliştirilmesine ve Sanayi Devrimi'nde tüketici kültürünün büyümesiyle bağlantılıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, 15. Yüzyıl'daki öncülerinden sonra 1727 yılında İbrahim Müteferrika ve Said Efendi tarafından İstanbul'da kurulan matbaa ile birlikte ticaret ilişkileri ve kültürel etkileşim, basılan gazete ve dergiler, çeşitli ürünlerin tanıtılması gerekliliği reklamcılığın gelişmesine olanak sağlar. Reklamcılığın gelişmesiyle birlikte grafik tasarımın önemi daha da artar.

Türkiye'de grafik tasarımının ilk örnekleri dönemin bazı önemli sanatçıları aracılığıyla görülmeye başlanmıştır. Bu öncü tasarımcılar arasında özellikle İhap Hulusi Görey'in devlet desteğiyle ve yönlendirmesiyle yaptığı grafik tasarımları modern ve Batılı bir toplum yaratma projesinin önemli araçları olmuştur.

İhap Hulusi Görey (1898-1986), Türkiye'nin öncü grafik tasarımcılarından biridir. En çok bilinen işleri Türk markaları için yaptığı tasarımlardır. Birçok devlet kurumunun kurumsal kimliğini oluşturmuş ve bunları yaparken aslında yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin görsel kimliğinin oluşturulmasında katkı sağlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, dünyada ve Türkiye'de grafik tasarımın gelişiminden kısaca söz ettikten sonra Cumhuriyet Türkiye'si'nin öncü grafik tasarımcılarından İhap Hulusi Görey'in yeri ve önemi hakkında çalışmalarından bazı örnekleri inceleyerek bilgi vermektir.

Anahtar Kelimeler: İhap Hulusi Görey, Grafik tasarım, Afiş, Türkiye Cumhuriyeti, Tasarım

İHAP HULUSİ GÖREY, ONE OF THE LEADING GRAPHIC DESIGNERS OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Doç. Benal Dikmen

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi İletişim Fakültesi
Görsel İletişim Tasarımı Bölümü

ORCID ID: 0000-0003-2155-3846, benal.dikmen@yeniyuzuil.edu.tr

ABSTRACT

Graphic design is an interdisciplinary branch of visual arts that aims to convey certain messages to social groups for certain purposes. Nowadays, it can be applied digitally or non-digitally in many environments such as printing, screen, motion picture, animation, interior design and packaging design.

The beginning of graphic design can be traced back to the Antiquity and even to the depictions in prehistoric caves. The evolution of graphic design as an applied art, with its first examples in Antiquity and the Middle Ages, was linked to the invention and development of the printing press in Europe in the fifteenth century and the growth of consumer culture in the Industrial Revolution.

In the Ottoman Empire, with the printing house established in Istanbul in 1727 by İbrahim Müteferrika and Said Efendi, after its pioneers in the fifteenth century, trade relations and cultural interaction, printed newspapers and magazines, and the need to promote various products enabled the development of advertising.

The first examples of graphic design in Turkey began to be seen through some important artists of the period. Among these pioneer designers, especially the graphic designs of İhap Hulusi Görey, made with the support and guidance of the state, became important agents of the project of creating a modern and Western society. İhap Hulusi Görey (1898, 1986) is one of Turkey's leading graphic designers. His best-known works are the designs he made for Turkish brands. He created the corporate identity of many state institutions and, in doing so, actually contributed to the creation of the visual identity of the newly established Republic of Turkey.

The aim of this study, after briefly talking about the development of graphic design in the world and in Turkey, is to give information about the place and importance of İhap Hulusi Görey, one of the leading graphic designers of the Republic of Turkey, by examining some examples of his works.

Keywords: İhap Hulusi Görey, Graphic design, Poster, Republic of Türkiye, Design

GİRİŞ

Grafik tasarım, bir mesajı iletmek, bir görseli geliştirmek veya bir düşünceyi görselleştirmek için metnin ve görsellerin algılanabilir ve görülebilir bir düzlemde, iki boyutlu veya üç boyutlu olarak organize edilmesini içeren yaratıcı bir süreçtir. Baskı, ekran, hareketli film, animasyon, iç mimari, ambalaj tasarımı gibi birçok ortamda dijital veya dijital olmayan bir şekilde uygulanabilir. Grafik sanatı ve grafik tasarımlarda, görsel sanatların temel ilkeleri geçerlidir. Grafik tasarım için grafik yazılımı, uygulama yazılımı ve programları kullanılır (Galvan, 2012).

Bir meslek olarak ortaya çıkışı oldukça yeni olmasına rağmen, grafik tasarımın tarih öncesi dönemlere kadar uzanan kökleri vardır. Grafik tasarım tarihi, yaklaşık 40.000 yıl önce yapılmış mağara resimlerine ve M.Ö. 4. Yüzyıl'da yazının bulunmasına dayandırılabilir. Bu piktograflar ve sembollerin tarihi güney Fransa'daki Lascaux, kuzey İspanya'daki Altamira gibi tarih öncesi mağaralarında bulunur. İlk Çağ'da eski Çin, Mısır, Yunanistan ve Roma'da resimli el yazmaları yapılmıştır. Bu ilk el yazmaları bilinçli olarak grafik tasarımlar yaratmazken, yazarlar ve illüstratörler, el yazması düşüncesini iletmeye aynı anda uyumlu ve etkili olan bir metin ve görüntü karışımı oluşturmak için çalıştılar.

Sonraları daha çok el yazması dini içerikli kitaplar ilk yayınlar olacaktır. Johann Gutenberg'in Avrupa'da 1450'lerde hareketli matbaayı icat etmesi ile kitaplar yaygınlaşmaya başlamıştır. O dönemlerde entelektüel düşünce, din etrafında olduğundan ilk basılıp dağıtılmaya başlanan kitaplar dinsel kitaplardır. Basılı yayınlar için harf ve metin dizimi erken dönem grafik tasarım pratikleridir.

Grafik tasarımın asıl çıkış noktası ise sanayileşme ve modern yaşama geçiş ile, özellikle de fotoğrafın keşfi ile ortaya çıkan İzlenimcilik ve Post-İzlenimcilik akımlarının sonrasında başlamıştır. Çünkü resim sanatı farklı bir yöne ilerlemeye başlamış ve grafik, afiş, ürün katalogları vb. öne çıkmaya başlamıştır. Gazetenin ortaya çıkmasıyla reklam ve tanıtım öne çıkmıştır. Örneğin ürün katalogları ilk önceleri fotoğraflarla değil gravür baskılar ile yapılmaktaydı.

İşlerin tanıtımını ve duyurusunu yapan afişler de kendi içerisinde ayrı bir alan haline geliyordu. Bu alanlarda ilk çalışanlar da grafiker, grafik sanatçısı veya tasarımcı değil ressamlardı. Bu yüzden resimsel özellikleri önde, tipografik özellikleri geri planda kalıyordu. Fakat baskı tekniklerinin ilerlemesi, fotoğrafın geliştirilmesi ve tipografinin önem kazanması ile özellikle afiş tasarımı ve dolayısıyla grafik sanatlar resimden ayrı, tasarımın birer dalı olarak ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Devleti'nde ise, 15. Yüzyıl'daki öncülerinden sonra, 14 Aralık 1727'de Müteferrika Matbaası kurulmuştur. Matbaanın kurulması ile birlikte artan ticaret ilişkileri ve kültürel etkileşim, basılan gazete ve dergiler, çeşitli ürünlerin tanıtılması gerekliliği grafik tasarımın gelişmesine olanak sağlar.

İhap Hulusi Görey (28 Kasım 1898, Kahire-27 Mart 1986, İstanbul), Türkiye'nin öncü grafik tasarımcılarından biridir. En çok bilinen çalışmaları Türk markaları için yaptığı tasarımlardır. İhap Hulusi Görey, birçok devlet kurumunun kurumsal kimliğini oluşturmuş ve bunları yaparken aslında yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin görsel kimliğinin oluşturulmasında katkı sağlamıştır.

1. GRAFİK TASARIM "Grafik tasarım, bir meslek, akademik disiplin ve faaliyeti belirli amaçlarla sosyal gruplara belirli mesajlar iletmeyi amaçlayan görsel iletişimin yansıtılmasından oluşan uygulamalı bir sanattır" (Galvan, 2012). Grafik tasarım, tasarım ve görsel sanatların disiplinlerarası bir dalıdır. Uygulaması, görsel olarak iletişim kurmak için metin ve grafiklerin kullanılmasının olağan olduğu manuel veya dijital araçları kullanarak yaratıcılık, yenilik ve yanal düşünmeyi içerir.

"Grafik tasarımcının iletişim sürecindeki rolü, mesajın kodlayıcısı veya yorumlayıcısıdır. Görsel mesajların yorumlanması, sıralanması ve sunumu üzerinde çalışırlar. Genellikle, grafik tasarım, tipografinin estetiğini ve metnin, süslemenin ve imgelemenin kompozisyonel düzenlemesini, tek başına dilin ifade ettiğinin ötesinde düşünceleri, duyguları ve tutumları iletmek için kullanır" (Galvan, 2012). Tasarım

çalışması, bir müşterinin talebine, sözlü veya yazılı olarak dilsel olarak kurulan bir talebe dayanabilir, yani grafik tasarımın dilsel bir mesajı grafik bir görünüme dönüştürmesi olarak düşünülebilir. Tasarımcının görevinin önemli bir kısmı, görsel ve sözel unsurları düzenli ve etkili bir bütün halinde birleştirmektir. Grafik tasarım bu nedenle işbirlikçi bir disiplindir: yazarlar kelimeler üretir ve fotoğrafçılar ve illüstratörler, tasarımcının eksiksiz bir görsel iletişime dahil ettiği görüntüler yaratır.

Grafik tasarım, bir uygulama alanı olarak, herhangi bir görsel iletişim sistemine odaklanan farklı bilgi alanlarına sahiptir. Örneğin, reklam stratejilerinde uygulanabileceği gibi, çok çeşitli alanlarda da uygulanabilir. Bu anlamda, bazı ülkelerde grafik tasarım sadece eskiz ve çizimlerin üretimi ile ilişkili olarak düşünülse de görsel iletişim, uygulanabileceği çok çeşitli tür ve sınıfların küçük bir parçasıdır.

Grafik tasarımın tarihinden söz ederken, grafiğin ana unsurları olan resim ve yazının temellerini, Güney Fransa'da Lascaux ve Kuzey İspanya'da Altamira gibi tarih öncesi döneme ait mağaralarda bulunan betimlemelere, Mezopotamya Uygarlığı'ndaki ilk yazı sistemini geliştiren Sümerler kullandığı piktogramlara ve çivi yazılarına, Eski Mısır uygarlığında bulunan yazı ve resim özelliği taşıyan simgelere (hiyeroglif) dayandırmak mümkündür. İlk el yazması tasarımcıları bilinçli olarak grafik tasarımlar yaratmazken, yazarlar ve illüstratörler, el yazması düşüncesini iletmede aynı anda uyumlu ve etkili olan bir metin ve görüntü karışımı oluşturmak için çalıştılar. Kuşkusuz, tasarlanan bu parçalar bugün grafik tasarım olarak düşündüğümüzden çok uzaktı; ancak görüntüleri yüzeylere yerleştirme düşüncesinin kıvılcımlanmasına yardımcı oldular ve bizi çizimler, posterler, afişler ve daha fazlası gibi grafik tasarım öğelerine doğru yönlendirdiler. Antik Çağ ve Orta Çağ'daki kökenleriyle, uygulamalı bir sanat olarak grafik tasarım başlangıçta 15. Yüzyıl'da Avrupa'da baskının yükselişinin patlaması ve Sanayi Devrimi'nde tüketici kültürünün büyümesiyle bağlantılıydı.

Grafik tasarımın bir uygulama ve meslek olarak evrimi, teknolojik yeniliklere, toplumsal gereksinimlere ve uygulayıcıların görsel hayal gücüne yakından bağlıdır.

Kelimeye yeryüzünde kalıcılığı getiren ve bilginin kolay, ucuz ve hızlı bir biçimde yayılmasını sağlayan matbaa, insan bilincini etkileyerek geliştiren her türlü düşüncelerini, birikimlerini basılı ortama taşıyarak yazılı bilgi kaynaklarına aktarılmasını sağlamıştır.

"Matbaanın ilk kez kullanılması Uzak Doğu'da başlamıştır. İlk matbaa, ağaç oyma tekniği kullanılarak, M.S. 593'te Çin'de kurulmuş, ilk basılı gazete de M.S. 700'de Pekin'de çıkmıştır". (Forrester, 2020:2) 1450 yılı dolaylarında Johannes Gutenberg, ortağı Fust ile birlikte Almanya'nın Mainz şehrinde metal harflerle basım tekniğini bulmuş ve matbaaya uygulamıştır. Gutenberg'in üretimi, özellikle de 1455'te bastığı ve Gutenberg Kutsal Kitabı olarak bilinen Kutsal Kitap, yüksek kalitesi ve ucuz fiyatıyla kısa sürede başarılı olmuş, yeni buluş Avrupa'dan başlayarak tüm dünyada yaygınlaşmıştır. (Altuntek, 1993). Daha sonra tipo baskı olarak adlandırılan bu matbaa tekniği sanayi devrimiyle doğan modern baskı makinalarının ve matbaacılık endüstrisinin temeli olmuş ve 20. Yüzyıl sonlarına kadar gelmiştir.

19. Yüzyıl'ın sonlarında, grafik tasarım, kısmen meydana gelen iş uzmanlaşma süreci nedeniyle ve kısmen de Sanayi Devrimi'nin getirdiği yeni teknolojiler ve ticari olanaklar nedeniyle Batı'da ayrı bir meslek olarak ortaya çıktı. Yeni üretim yöntemleri, bir iletişim ortamının (örneğin bir poster) tasarımının gerçek üretiminden ayrılmasına yol açtı. Giderek artan bir şekilde, reklam ajansları, kitap yayıncıları ve dergiler, iletişimin tüm görsel unsurlarını organize eden ve bunları uyumlu bir bütün haline getiren, içeriğe uygun bir ifade yaratan tasarımcılarla çalışmaya başladılar (Altuntek, 1993).

1922 tarihli bir makalede tipograf William Addison Dwiggins, ortaya çıkan alanı tanımlamak için ilk kez grafik tasarım terimini kullandı (Cunningham, 2010). Kağıt veya benzeri malzemeler üzerine çeşitli baskı tekniklerini kullanılarak aktarılan basılı malzemeler, kitap kapakları, afişler, dergiler, broşürler, tanıtım kartları, ambalajlar, logolar grafik tasarım alanına girmektedir. Toplumla iletişim kurma açısından en önemli grafik ürünü afişlerdir. Afiş veya poster, Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre; "bir şeyi duyurmak veya tanıtmak

icjn hazırlanan, kalabalığın görebileceği yere asılmış, genellikle resimli duvar ilanı, ası" şeklinde tanımlanmaktadır. Afiş, reklam ya da propaganda yapmak, bir oyun, sergi, ürün ve benzerlerinin duyurulmasında kullanılır. Aynı zamanda görsel sanatların bir daldır. "Afiş sanatı 19. Yüzyıl başında iki ana unsurun bir araya gelmesiyle ortaya çıktı; bir yandan taşbaskı sayesinde metin ve resmin birleşmesi, çoğaltılabilir olması (yüzyılın ikinci yarısında renkli baskı olanagı doğdu), diğer yandan afişin gelişmesi, tüketim mallarının toplu üretiminin ve rekabete dayalı ekonominin ilerlemesine bağlı kaldı. Başlarda küçük boyutlu olup, kitap resimlerini, basın bültenlerini andıran afiş, modern sanat anlayışıyla beraber kendi estetiğini oluşturdu. Kısa ve çarpıcı bir metnin, sade ve resimle beraberliği afişin temel kavramıdır (Çamdereli, 2000).

Topluma kısa ve en net şekilde mesajı iletme yöntemi olarak grafik tasarımları önemli birer araçtır. İmgeler ile iletişim kurma biçimleri yazının da eklenmesiyle farklı bir boyuta geçmektedir. Artık yaşamın her alanında karşılaşılan imgeler, semboller, piktogramlar, yazılar, ambalajlar, afişler, kitap, gazete gibi basın yayın organları toplumu yönlendirmek ve bilgilendirmek adına önemli birer grafik elemanlarıdır. Bu anlamda topluma bir mesajın iletilebilmesi açısından afişler, basın ilanları, kitaplar, kataloglar ve bunların içerisinde yer alan reklamlar önemlidir.

Günümüzde grafik tasarım esas olarak dergiler, kitaplar, reklamlar ve dijital posterler için görseller tasarlamayı ifade eder. Bu yoğun tasarım dalı, düşünceleri görseller ve metinler aracılığıyla iletme sanatını içerir. Grafik tasarımcılar hala bazı durumlarda çizimler ve resimler kullanıyorlar, ancak günümüzde grafik tasarımın çoğu dijital teknolojiler kullanılarak tamamlanıyor. Bu modern grafik tasarım becerileri, özel logo tasarımı, kitap kapağı tasarımı, dergi düzenleri, reklam panosu reklamları, giyim tasarımı, çevrimiçi afiş reklamları ve çok daha fazlasına uygulanabilir. Disiplinlerarası çalışmaların üretimlerinin yoğunluk kazandığı çağımızda, grafik tasarım alanı da ilerleyen bilgi ve teknolojilerle kendisini sürekli yeniden yapılandırmaktadır.

1.1. Türkiye'de Grafik Tasarım

Grafik tasarımın evrimi baskı teknolojilerinin gelişimiyle yakından ilişkilidir. "Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk matbaası daha 1493 yılında İspanyol göçmeni David ve Samuel İbn Nahmias Kardeşler tarafından İstanbul'da kuruldu. İlk kitap, Yakup ben Asher'in *Arba'ah Turim* adlı eseri 13 Aralık 1493'te basıldı. Bu girişimin ardından Selanik, Edirne, İzmir şehirlerinde de matbaalar açılmış, basılan eserler İbranice, Yunanca, İspanyolca ve Latince dillerinde dini konular ağırlıklı olarak basılmıştır (Altuntek: 1993). O dönemde Matbaada Türkçe, Arapça dillerinde eser basmak yasaktı (Gündüz, 1978). 16 Aralık 1727 tarihinde İbrahim Müteferrika ve Said Efendi tarafından İstanbul'da bir matbaa kurulmuştur. Müteferrika Matbaası'nın ilk kitabı olan ve birinci cildi 31 Ocak 1729'da çıkan *Vankulu Lüğatı* Türkçe ve Arapça bir sözlük olarak basılmıştır. Müteferrika, bu tarihten itibaren 13 yıl içerisinde onyediy farklı kitabın basılmasını sağlaması; ilk defa Latin harfleri kullandığı *Grammaire Turque*, harita ve görsel kullandığı *Tarih-i Hind-i Garbi* ve *Cihannüma* en önemli eserleri arasında yer almaktadır. Bu süreç içerisinde basılan kitaplar, dini konuların yanında müzik, okçuluk, matematik, avcılık, alanlarındaki eserlerdir. (Kalafat Alpaslan, 2006). Matbaa ile birlikte ticaret ilişkileri ve kültürel etkileşim, basılan gazete ve dergiler, çeşitli ürünlerin tanıtılması gerekliliği reklamcılığın gelişmesine olanak sağlar. Reklamcılığa duyulan gereksinim aynı zamanda grafik tasarım alanında da gelişimini hızlandırır.

Meşrutiyetin ilanı (1876-1878) birlikte özgürleşen düşünce ortamı grafik sanatlarda da alanında da etkisini göstermiştir. Döneminin grafik tasarım ürünleri ilk kez basın ilanlarıyla gazetelerde görülmeye başlamıştır. Bir dönem bu ilanlarda, Arap ve Latin harfleriyle birlikte kullanılmıştır. Bu ilanlarda yer alan ölüm ilanları, ev, arsa satışları, ilaç ilanları ile reklamcılık ve dolayısıyla grafik tasarımları gündelik yaşamın içine girmektedir. Ancak, kaynaklardan elde edilen bilgiye göre Osmanlı dönemi grafik sanatı gazete ve dergilerle sınırlı kalmıştır. O dönemde yurt dışından çokça getirilen ithal ürünlerle birlikte, bu ürünleri tanıtan afişler de yurt dışından gelmekteydi. Türk grafik sanatı adına atılan ilk adım, 1909 yılında ilk Türk reklam şirketi "İlanlık Kolektif Şirketi" oldu (Çamdereli, 2000). Devletin modernleşme ve

yüzünü Batı'ya dönme politikalarıyla birlikte grafik tasarımının ilk örnekleri İhap Hulusi, Münif Fehim, Kenan Temizan, Ramiz Gökçe, Atif Tuna gibi dönemin önemli sanatçıları vasıtasıyla Türkiye'de varlığını göstermeye başladı. Özellikle İhap Hulusi Görey'in devlet desteğiyle ve yönlendirmesiyle yaptığı grafik tasarımları modern ve Batılı bir toplum yaratma projesinin önemli araçlarıdır.

1920'li yıllarda sanayi alanında uygulanan politikalar sonucunda ortaya çıkan girişimci sınıfı desteklemek ve koruma amacıyla çıkarılan kanunlar ile özel sektör ve onun üreteceği ürünler çeşitlendi. Yeni ürünlerin tanıtılması, artan ürün çeşitliliği ve bu ürünlerin tanıtımlarını sağlamak Türk grafik tasarımı ve dönemin grafik sanatçıları için olumlu bir gelişme olmuştur.

Bu dönemde yurtdışından ülkeye giren ürünlerin afiş tasarımlarının yanı sıra ilk afiş "Ferah Tiyatrosu" (kuruluşu 1954) için hazırlanan çalışma olmuştur (Altuntek, 1993). Böylece günlük gazete yayımı, dergilerin çıkması, ticaretteki değişimle ve özellikle de yabancı firmaların ticaret yaşamına girişyle ürün tanıtımına, reklama önem verilmesi grafik sanatlara olan gereksinmeyi arttırdı. Ne var ki, 1920'lere kadar geçen savaş dolu yıllarda ülkemizde yaşanan ekonomik sıkıntılar yüzünden ilan ve reklama yönelik alanda grafik sanatlarda fazla bir gelişme olmadı. Bugünü de içine alan bu toplumsal dönüşümde grafiğin alanı olan afiş, yazı, gazete, dergi vs. dışında daha çok medyanın (televizyon, radyo) etkisi görülmektedir.

2. İHAP HULUSİ'NİN TÜRK GRAFİK SANATLARINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

"Batı'da öğrenim görmüş, dört yabancı dil bilen, geniş kültürlü bir insan olarak İhap Hulusi, Cumhuriyet ideolojisine denk düşen bireylerin tipik bir örneğidir aynı zamanda. Yeni rejimle birlikte ülkenin dört bir yanında ticari ve sosyal atılımlar birbirini izlemekte, geniş ölçekli bir kalkınma ve çağdaşlaşma hamlesi tüm hızıyla sürmektedir" (Merter, 2008:102). Gazetelerin geniş halk yığınlarına ulaşamadığı, radyonun yaygın olmadığı, televizyonun ise henüz bulunmadığı bu dönemlerde en geçerli kitle iletişim araçları duvar afişleridir.

İhap Hulusi, dönemin en etkili kitle iletişim araçları olan afişleriyle, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ideolojisini halka duyurmak ve benimsetmekle görevli bir kitle iletişimcisi rolünü üstlenmektedir. Devletin, halkın çağdaş giyinmesi ve yerli mallarını kullanması gibi isteklerini İhap Hulusi halka afişleriyle bildirerek onları teşvik etmektedir.

2.1. Yaşam Öyküsü

28 Kasım 1898'de Mısır'ın Kahire şehrinde doğan İhap Hulusi, Mısır'ın ünlü bir mimar ve müteahhit olan Ahmet Hulusi'nin oğludur. Annesi ise amatör bir ressamdır. Kemahlı bir asker olan dedesinin Hidiv maiyetinde görev yapması nedeniyle Mısır'a gelmiş bulunan aile, Birinci Dünya Savaşı'nda Kahire İngiliz işgaline uğrayınca İstanbul'a döndü. Kardeşlerinden Yavuz Görey Türkiye'de ünlü bir heykeltıraş, Nihat Hulusi ise Mısır'ın önde gelen müzecilerinden birisi olmuştur.

İhap Hulusi, ilk ve orta öğrenimini Kahire'de İngiliz Okulları'nda tamamladı. 1917'de Almanya'da yaşayan bir ressamdan postayla resim dersleri aldı. İhap Hulusi, 1920'de Almanya'nın Münih'te Heiman Schule'de üç yıl resim öğrenimi gördü, Burada, modelden desen yapma, perspektif, ışık-gölge ve siyah-beyaz resim tekniği üzerinde çalışmalar yaptı.

Daha sonra, iki yıl da Kunstgewerbeschule'ye devam ederek çalışmalarını sürdürdü. Hocası Almanya'nın ünlü afiş sanatçılarından Prof. Ludvig Hohlwein'dir. Afişlerinde kullandığı teknik ve üslup Almanya'dan hocası Prof. Ludvig Hohlwein'in izlerini taşır. Hohlwein güçlü bir desen anlayışına sahipti. Proto-Art Deco stilinde çalışıyordu. Kompozisyonlarını, kesin çizgilerle belirlenmemiş gölgelerle yaptığı resimlerle kuruyordu. İhap Hulusi de bu tekniği kullanmıştır. Çeşitli fotoğraf montajlarından etkili bir biçimde yararlanan sanatçı, çok titiz ve yalın bir sanat işçiliğiyle bütünleşen afişleriyle hedef kitlenin özdeşleşmesini sağladı.

1923 yılında Almanya'dan gönderdiği yapıtlarıyla Galatasaray Lisesi'nde açılan Türkiye'deki ilk afiş sergisine katıldı. Eserleri Şevket Bey (Dağ), Halil Paşa, Feyhaman Bey (Duran) İbrahim Çallı'ların eserleriyle birlikte sergilenir. Serginin açılışını yapan, kendisi de ressam olan Halife Abdülmecid, İhap Hulusi'nin yapıtları önünde hayranlığını gizleyemez. Eserle-

rin sahibini arayıp buldurur, tanışma sırasında ellerini iki eli arasına alır, uzun uzun tebrik eder (Serin, 2006).

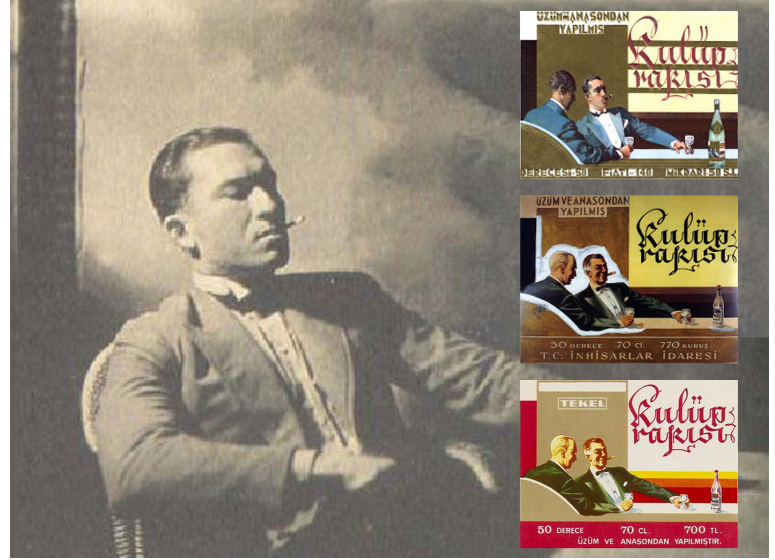
1925 yılında eğitimini tamamlayıp, Türkiye'ye İstanbul'a döndüğünde, Arapça, Almanca, İngilizce ve Fransızca bilmesi nedeniyle babası tarafından Dışişleri Bakanlığı'na girmesi istendi, kısa bir süre Dışişleri Bakanlığı'nda çalıştıysa da sonunda memuriyeti reddetti ve yaşamını resim yaparak kazanmakta ısrar etti.

1927 yılında, ilk olarak aldığı İzmir'den İnci Diş Macunları'nın afiş siparişinden sonra İhap Hulusi, birçok gazete ilanı ve afiş sipariş almaya başlayınca 1929'da İstanbul'da ilk atölyesini kurdu. Kulüp Rakısı etiketi (1930) ve Atatürk'ün sipariş üzerine Türk alfabesinin kapagını (1932) tasarladı. Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası, Sümerbank, Emlak Kredi, Türk Ticaret Bankası, Maliye Bakanlığı (tahviller), Türk Hava Kurumu, Kızılay, Yeşilay, Taris, Zirai Donatım Kurumu ve birçok özel kuruluşa çeşitli çalışmalarınıyla hizmet verdi. Çoğu taşbaskısı olan yüzlerce çalışma ile 50 yıllık bir dönemin endüstri, kalkınma, ticaret ve sosyal yaşamın gelişmelerini belgeledi. Yeni kurulmuş bir devletin ilk uzman tasarımcısı olarak tanındı. Tayyare Piyangosu (bugünkü adıyla Milli Piyango) idaresi için 45, Tekel İdaresi için 35 yıl çalışan İhap Hulusi, bu süreçte yurtdışında da adını duyurdu. Bayer'in afiş ve etiketleri, Mısır'ın Tekel İdaresi, Devlet Demir Yolları ve Hehir Hatları'na ait ve ilanları, ünlü İngiliz viskisi John Haigh'in, İtalyanların Cinzano ve Fernet Branca'sının afiş ve etiketleri İhap Hulusi tarafından yapıldı.

İhap Hulusi Görey'in, 1930-1951 yılları arasında yapmış olduğu afiş, kitap kapağı ve Milli Piyango tasarım örneklerinde figürler tamamıyla Batılı tarzda resmedilmiştir. Eserlerinde, topluma modernleşmeyi aşılama amacıyla, asker veya köylü tiplerinin dışındaki her insanı güler yüzlü, kravatlı ve takım elbiseli çizer. Yenileşmenin yüzü olan İhap Hulusi, İş Bankası, Sümerbank ve diğer afişleri olmak üzere birçok yapıtı ile halkı geliştirdi ve çalışmaya, modernleşmeye teşvik etti. Afişlerinde kullandığı modeller genellikle yakın arkadaşlarıdır. Tekel'in "Kulüp Rakısı" etiketi için, (Fazıl Ahmet Aykaç ve kendisinin kompoze edildiği etiket), Nejat Sirel'i (İş Bankası afişinde) kardeşi Yavuz Görey'i (otomobil rek-

lam afişlerinde), yeğeni İclal Atılğan ve Emine Selbes'i (giysi reklam afişlerinde), eşi Naşide Görey'i, komşusu Müjde Aykaç'ı, mahallede karpuz satıcısını (şigaralı, kumbaralı ihtiyarı Ziraat Bankası), hatta kendisini (Tekel Kulüp Rakı'sında) model olarak kullanarak kullanmışlardır (Serin, 2006).

Görsel 1: Kulüp Rakısı şişe etiketi, İhap Hulusi Görey

Kulüp Rakısı için çizmiş olduğu şişe etiketini; şair, öğretmen ve TBMM 3'üncü dönem Elaziz (Elazığ) Milletvekili Fazıl Ahmet Aykaç (GS'li eski futbolcu ve teknik direktör Eşfak Aykaç'ın babası) ile birlikte içki masasında çekilen bir fotoğrafından, foto gerçekçi bir anlayışla tasarlamıştı.

Yeni kurulan Cumhuriyet'in modernleşmesine ve Türk ekonomisini canlandırma çalışmalarına büyük katkı sunan İhap Hulusi, 1977 yılında Beşiktaş'ta eğitim veren Devlet Tatbiki Sanatlar Yüksek Okulu Grafik Bölümü'nde (DTSYO) okulun isteği üzerine öğretim üyesi oldu; ders dönemi sonunda da DTSYO sergi salonlarında bir sergi açtı (Cosgun, 2020).

İhap Hulusi Görey, 27 Mart 1986 tarihinde yaşamını yitirdi ve Feriköy Mezarlığı'na defnedildi. Ardında 350'nin üzerinde orijinal, 150 kadar afiş, 1100 adet basılı ürün, 200'e yakın bilet, yüzlerce karikatür, son dönemine ait modern hat çalışmaları ile onlarca karakalem ve suluboya eserlerini bıraktı (Cosgun, 2020).

Görsel 2: Milli Piyango bilet tasarımları, İhap Hulusi Görey

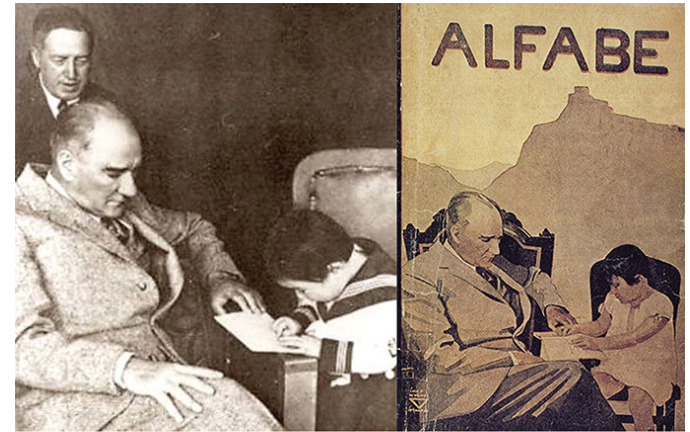
Tayyare Piyangosu (bugünkü adıyla Milli Piyango) idaresi için 45, Tekel İdaresi için 35 yıl çalışan İhap Hulusi, bu süreçte yurt dışında da adını duyurdu. Bayer'in afiş ve etiketleri, Mısır'ın Tekel İdaresi, Devlet Demir Yolları ve şehir hatlarına ait ve ilanları, ünlü İngiliz viskisi John Haigh'ın, İtalyanların Cinzano ve Fernet Branca'sının afiş ve etiketleri İhap Hulusi tarafından yapıldı.

2.2. İhap Hulusi Görey'in Yapıtlarından Örnekler

Görsel 3: İhap Hulusi Portresi

Görsel 4: İlk alfabe kitabı kapağı, İhap Hulusi Görey, 1932

Bu fotoğraf, 1932'de Atatürk'ün isteği üzerine İhap Hulusi tarafından çizildi ve yıllarca ilkokullarda okutulan Alfabe kitabının kapağında yer aldı.

Avrupa ile ilişkilerin kolaylaştırılmak ve geliştirilmek istenmesi, Latin alfabesinin eğitimi çok kolaylaştırdığı gibi gerekçelerle Türkiye'de 1 Kasım 1928 tarihinde 1353 sayılı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun"un kabul edilmesi ve yeni alfabenin yerleştirilmesi sürecine Harf Devrimi denilmektedir. İhap Hulusi İngilizce, Almanca, Arapça bilmesi, Almanya'da çalışmış olması onun için bir farklılık ve avantaj oluşturuyordu. Kaligrafi, tipografi, görüntü

ve grafik tasarım arasındaki çok yakın ilişkiye yabancı kalmadı. İlk Türk alfabesinin kapağını da o gerçekleştirdi (Koçer, 2022).

Bu süreç içinde ülkede okuma yazma seferberliği ilan edilirken Atatürk'ün özel isteği üzerine 'Alfabe'nin kapağını tasarladı. Bu kapakta Atatürk manevi kızı Ülkü'ye alfabeyi öğretirken resimlenmiştir. Arka planda Ankara Kalesi görülmektedir. 1970 yılına kadar Alfabe bu kapakla basılmıştır.

Görsel 5: İhap Hulusi Görey'in imzası

İHAP
HULUSİ
İSTANBUL

Görsel 6: Vatandaş bilgilendirme afişi, İhap Hulusi Görey, 1930'lar

İhap Hulusi Görey tarafından tasarlanan "Vatandaş" adlı afiş çalışması, "Saygısızlıkla Savaş Derneği" için hazırlandı. "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçiş evresinde artan Batılılaşma isteği, şehirleşme ve göçlerle değişen demografik yapısı ile birlikte İstanbul'un sosyo-ekonomik yapısı dönüştü. Özellikle kamusal alanda, görgü kurallarını hiçe sayan davranışlar giderek sorun olmaya başladı. İstanbulluların âdâb-ı muâşeret kurallarına uyması gerektiğine inanan, bunun için mücadele etmek isteyen az sayıdaki kişiler tarafından 1945 yılında Saygısızlıkla Savaş Derneği kuruldu. Böylece sinema, tiyatro, tramvay ve sokaklarda görgü kurallarına aykırı davranışları uyararak, gerektiğinde doğru yolu tembihleyerek onları terbiye edeceklerdi." (Obuz, 2022).

Bu afiş birden çok mesajı içermektedir. Birincisi, afişte resmedilen Batılı görünümüdür. Modernizasyon projesinde görüntü uygarlık sembolü olarak kabul edilmiştir. Üzerinde kuralların yazılı olduğu dövizleri elinde tutan erkek, koyu renk takım elbiseli, kravatlı ve fötr şapkalıdır. Bu Batılı görünümlü erkek, aşağıdaki yine takım elbiseli, şapkalı, tayyörlü kadın ve erkeklerden oluşmuş kalabalığa hitap etmektedir. Dövizlerdeki mesajlarla birlikte düşünüldüğünde, modern görünüm uygar olmanın koşullarındandır. Afişin temel amacı Batılı, medeni davranış kodlarını "vatandaş"a öğretmektir. Bu kuralları vatandaşın kamusal alandaki davranış biçimini, dolayısıyla kamusal alanı düzenlemeyi amaçlar" (Koçer, 2022).

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için, kamusal alan çok önemli bir kavramdır. Cumhuriyet dönemi öncesinden farklı olarak, bu alan sadece erkekleri değil kadınları da kapsayacak şekilde tüm yurttaştan ifade etmektedir. Ayrıca, modernleşme projesinde yeni ile eski arasındaki fark, görüntü ve davranışlarla ilişkilendirilmiştir.

Görsel 7: AEG reklam afişi, İhap Hulusi Görey, 1930'lar

İhap Hulusi Görey'in 1920'li yıllarda AEG firması için tasarladığı bu zayıflama makinası afişinde mayolu genç bir kadın görülmektedir. Afişin sağ alt köşesinde artık gereksinimi kalmayan bazı zayıflatma hapları bulunmaktadır. Cumhuriyet dönemi modernleşmesinde bu afişte olduğu gibi ideal bedene yapılan vurgu sık sık göze çarpar. Cumhuriyet kadınları genç, dinamik, bedenine önem veren kadınlar olarak resmedilmektedir. Ancak bu seslenilen kadın imgesi o dönemin toplum koşullarında İstanbul'da bulunan küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

Görsel 8: Devlet Hava Yolları reklam afişi, İhap Hulusi Görey

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşunun 1930'lu yılların başında, planlı ekonomi ve devletçilik politikasına geçiş yaptı. Bu politikanın sürdürüldüğü cumhuriyet yıllarında devlet tarafından kurulan önemli kurumlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Devlet Demiryolları, Denizyolları, Sümerbank, İhisarlar İdaresi (Tekel), Kızılay, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumlarıdır. Bu kurumların geniş kitlelere duyurulması açısından grafik tasarımları önemli bir rol oynamaktadır. İhap Hulusi'nin yaptığı afişinde gördüğümüz 20 Mayıs 1933 tarihinde kurulan ve ilk adı "Hava Yolları Devlet İşletme İdaresi" (günümüzde Türk Hava Yolları) bu kurumlardan birisidir.

Görsel 9: Sümerbank reklam afişi, İhap Hulusi Görey, Kral Matbaası, İstanbul

Cumhuriyet'in kuruluşunun en başından itibaren milli ekonominin yaratılması ve sanayileşme, en önemli hedeflerden biri olmuştur. Sanayileşmek adına 11 Temmuz 1933'te 2262 sayılı kanunla devlet tarafından kurulan Sümerbank ve diğer kuruluşlar aracılığıyla uygulanan yenilikler sanayi ve üretim alanında büyük gelişmelere neden olmuştur.

14 Aralık 1929 tarihinde, Türkiye'de ithalatı kısıtlama ve yerli üretimi destekleme amacıyla Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kuruldu. Bu cemiyetin başlattığı "Tasarruf ve Yerli Malları Haftası" kampanyası yerli malı kullanımını teşvik etmek amacıyla gerçekleştirildi (Merter, 2008). Yerli üretim malları, refah, hijyen ve modernlik gibi konularla bağlantılandırılarak, üretkenliğin artırılması hedeflenmiştir. 1929 Büyük Ekonomi Buhranı'ndan etkilenmemek için uygulanan dışa kapalı ekonomi uygulamalarıyla, toplumda tasarruf bilincini uyandırmak ve yerli mal ve ürünlerinin

tüketimini özendirmeye yönelik uygulamalar yapılmıştır. Bu mal ve ürünlerin tanıtılmasında ve bunların tüketilmesi anlayışının yerleştirilmesinde afişlerin önemli bir rol oynadığı görülür.

Afişte yer alan iki kadın figüründen öndeki kadın figürü modern, genç, Batılı gibi giyinen, aydınlık yüzlü ve gülümseyen bir kadındır. Arkadaki figür ise yaşlı, geleneksel giysiler içindedir. Köylü ve kentli karşıtlığı açıkça görülen bu afişte Sümerbank'ın her kesimden yurttaşın giyim gereksinimini karşılayabileceği düşüncesi vurgulanmaktadır.

Görsel 10: Yerli üretim içecek reklam afişi, İhap Hulusi Görey

İhap Hulusi'nin, "Cumhuriyetin Tükenmez Nimetlerinden" yazılı afişi, bir erkek ve bir kadını masada yemek yerken gösterir. Afiş muhtemelen içki ya da içecek reklamıdır. Atatürk Orman Çiftliği ürünlerinin reklamını yaptığı tahmin edilmektedir. Muhtemelen bir lokantada bulunan masadaki erkek yine takım elbiseli ve kravatlıdır. Kadın, başı açık, kısa kollu elbise ile görülmektedir. "Cumhuriyetin nimetleri" ifadesi devletin bir kuruluşu ve ürününe işaret etmekle birlikte, aynı zamanda yeni bireylerin rol modellerini ve ayrıca toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki değişimi de ifade etmektedir. Afişteki figürler, yeni kadın ve erkeğin fiziksel özelliklerini tanımlamaktadır. Bu Batılı giyim kuşam ve sofra düzeni Batılı orta sınıfı temsil etmektedir. Bu görüntü ayrıca Cumhuriyet yönetiminin yarattığı ya da yaratacağı refahın da göstergesidir (Koçer, 2022).

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme projesinin ideali

Batılılaşmış kadın imajıdır. Özellikle kadınların kamusal alandaki görünürlükleri ve statüleri bu projenin görsel ve sembolik bir ifadesidir. Böylece, toplumsal kaynaşma da amaçlanmıştır. Bu açıdan İhap Hulusi'nin afişlerinde kadını ev dışında her yerde görmek mümkündür. Bu afişlerdeki kadınlar Batılı görünümlü modern kadınlardır.

Görsel 11: Mehmet Efendi Kurukahve reklam afişi, İhap Hulusi Görey

İhap Hulusi Görey'in logosunu da tasarladığı Kuru Kahveci Mehmet Efendi markasının afişinde, yine eski ve geleneksel olanla, yeni ve modern olan iki figür yanyana betimlenmiştir. Arkadaki figür, geleneksel kıyafetler içerisinde içinde bardaklar bulunan tepsisini tutmakta, öndeki kız ise modern hizmetli kıyafeti görüntüsüyle kahve tepsisini tutmaktadır.

Görsel 12: Milli Piyango reklam afişi, İhap Hulusi Görey

Cumhuriyet dönemi modernleşme hareketlerinde sadece kadın bedeni değil erkek bedeni üzerinden de idealleştirme politikaları yürütülmekteydi. Afişte görülen figürün duruşu. Myron'un Klasik Dönem'in başlangıcında (MÖ 450 dolaylarında) Yunanistan'da tamamlanmış bir heykeli olan Discobolus "disk atan adam" heykelini anımsatmaktadır. İdeal bir bedene sahip sportif atlet, küçük ölçekte betimlenmiş bir stadyumun ortasında durmaktadır. Burada atletin tuttuğu 19 Mayıs yazısı, Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'nı sembolize etmektedir.

Görsel 13: Sümerbank reklam afişi, İhap Hulusi Görey

İhap Hulusi Görey'in bir diğer çalışması da Sümerbank için hazırladığı reklam afişidir. Devlet desteğiyle açılan Sümerbank fabrikası için halkın yerli mallara özendirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. 1925 yılında gerçekleştirilen şapka ve kıyafet inkılabıyla Türk toplumu biçimsel anlamda bir Batılılaşma yaşadı. Afişte şapkalı, takım elbiseli, kravatlı elinde bastonuyla Batılı bir görüntü sunan erkek figür bastonuyla betimlenmektedir. Burada verilen mesaj, şehirli bir erkeğin şık ve bakımlı olmasının yanında, aynı zamanda vücut dilinden de anlaşılacağı üzere zarif olması gerektiğidir. O dönemin koşullarına bakıldığında bu tarz bir figürü ancak İstanbul'un bile belirli bölgelerinde görmek mümkündür.

Görsel 14: Millet ve Ordu afişi, İhap Hulusi Görey

"Ulusal Ekonomi ve Arttırma Kurumu için tasarlanan bu afişte askeri güç, tarımsal güç ve sanayi gücü birlikte gösterilmektedir. Yurdun savunucuları ordu ve emekçi millettir mesajı verilmektedir. Bu bilinçle toplumun hareket etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Afişin sol ve en büyük alanını kaplayan asker figürü orduyu, önde çapa yapan köylü kadın tarımsal gücü, arkada ellerindeki iş aletleriyle çalışan erkekler emekçi gücü, sağ arka plandaki silüet şeklindeki bacalar sanayileşmeyi simgelemektedir. Dayanışma ve yurtseverlik vurgusu yapılarak ülkenin askeri gücünün arkasında halkın gücü ve emeği yatması gerektiği vurgusu yapılmaktadır" (Serin, 2006).

İhap Hulusi Görey, Cumhuriyet dönemi reformlarıyla birlikte uygarlığa, toplumun karanlıktan aydınlığa yükselecek düşünce değişimine, devletin gözünden bakarak odaklanır. Bu afişte, İhap Hulusi Görey, yeni

Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşlarının, modern ulusların özlerinin kaynağı olan sanayileşme yoluyla kalkınarak, asker, sivil her kesimden bireyin, birlik ve beraberlik içinde oluşlarını vurgulamaktadır.

Görsel 15: Ziraat Bankası çiftçi reklamı, İhap Hulusi Görey

Ziraat Bankası'nın afişinde yaşlı, sakallı, kasketli bir köylü yere uzanmış, yanında bir kumbara ile keyifle sigarasını içerken betimlenmiştir. Afişte, Ziraat Bankası yazısı ile birlikte "Para biriktiren rahat eder" yazılıdır. Böylece, paranın bankada biriktirilmesi gerektiği mesajı verilmekte, bankacılık işlemlerine güvenmesi, tanıdık olması sağlanmaya çalışılmaktadır. 1929 Büyük Ekonomik Buhranı'yla aynı yıl, ithalatı kısıtlayıp yerli üretimi özendirmek amacıyla kurulan Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin, amaçlarından bir de yine halkı tutumlu yaşamaya alıştırmak ve tasarruf alışkanlığı kazandırmaktır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan Ziraat Bankası ise tarım sektöründe motor işlevi görmüştür. Bu bağlamda bu afiş hem bankanın reklamını yapmakta

hem de çiftçiyi tasarrufa çağırılmaktadır. Aynı zamanda, bu reklamda kıyafet devriminin ya da Batılı giyim tarzının bir zorunluluk olmadığı ve geleneksel giyim tarzı ile çatışmadığı da anlatılmaktadır (Koçer, 2022).

Bu afiş örneklerinde de izlediğimiz gibi, Cumhuriyet döneminin en önemli afiş tasarımcılarından biri olan İhap Hulusi Görey, ulus-kimliğin bileşenlerini somutlaştırmış ve temsil etmiştir. İhap Hulusi'nin resmi ve ticari kurumlara ait çok sayıdaki afiş çalışmaları, modernleşme projesinin belirteçlerini ve yeni yurttaş tanımlamaya yöneliktir. Seçili afiş örnekleri, dönemin sosyo-ekonomik ve siyasal arka planı içerisinde ele alınmakta ve yorumlanmaktadır.

SONUÇ

Grafik tasarım, metni çoğunlukla reklamlar, yayınlar veya web siteleri için resimler ve kavramlarla birleştirme uygulamasıdır. Bir meslek olarak ortaya çıkışı oldukça yeni olmasına rağmen, grafik tasarımın tarih öncesi dönemlere uzanan kökleri vardır. İlk el yazmaları tasarımcıları bilinçli olarak grafik tasarımlar yaratmazken, yazarlar ve illüstratörler, el yazması düşüncesini iletmede aynı anda uyumlu ve etkili olan bir metin ve görüntü karışımı oluşturmak için çalıştılar. Tabii ki tasarlanan bu parçalar bugün grafik tasarım olarak düşündüğümüzden çok uzaklar; ancak görüntüleri yüzeylere yerleştirme düşüncesinin öncülleri olarak görülebilirler. Bizi çizimler, posterler, afişler ve daha fazlası gibi grafik tasarım ürünlerine doğru yola soktular.

15. Yüzyıl'da hareketli tip baskının geliştirilmesi, yazı ve baskı ile ilgili daha önceki gelişmeler ve teknolojiler, daha uzun tarihin bir parçası olarak kabul edilebilir. Sanayi Devrimi grafik tasarım için yeni bir çağ başlattı. 20. Yüzyıl boyunca, tasarımcılara sunulan teknoloji, tasarım için sanatsal ve ticari olanaklar gibi hızla ilerlemeye devam etti. Yirmi birinci yüzyılın başında, grafik tasarım, ileri teknoloji ve endüstri dünyaya yayıldıkça küresel bir meslek haline geldi.

15. Yüzyıl'daki öncüllerinden sonra, Osmanlı Devleti'nde 1727 yılında kurulan Müteferrika Matbaası ile birlikte ticaret ilişkileri ve kültürel etkileşim, basılan gazete ve dergiler, çeşitli ürünlerin tanıtılması gerekliliği grafik tasarım alanının gelişmesine olanak sağlar.

Meşrutiyetle birlikte özgürleşen düşünce ortamı grafik tasarım alanında da etkisini göstermiştir. Döneminin Grafik tasarım ürünleri ilk kez basın ilanlarıyla gazetelerde göstermiştir. Devletin modernleşme ve yüzünü Batı'ya dönme politikalarıyla birlikte grafik tasarımının ilk örnekleri İhap Hulusi, Münif Fehim, Kenan Temizan, Ramiz Gökçe, Atıf Tuna gibi dönemin önemli sanatçıları vasıtasıyla Türkiye'de varlığını göstermeye başladı. Özellikle İhap Hulusi Görey'in devlet desteğiyle ve yönlendirmesiyle yaptığı grafik tasarımları modern ve Batılı bir toplum yaratma projesinin önemli araçlarıdır.

İhap Hulusi Görey, Türkiye'nin öncü grafik tasarımcılarından biridir. En çok bilinen çalışmaları Türk markaları için yaptığı tasarımlardır. Birçok devlet kurumunun kurumsal kimliğini oluşturmuş ve bunları yaparken aslında yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin görsel kimliğinin oluşturulmasında katkı sağlamıştır.

İhap Hulusi, Batı'da öğrenim görmüş, dört yabancı dil bilen, geniş kültürlü bir insan olarak Cumhuriyet ideolojisine denk düşen bireylerin tipik bir örneğidir. Yeni rejimle birlikte ülkenin dört bir yanında ticari ve sosyal atılımlar birbirini izlemekte, geniş ölçekli bir kalkınma ve çağdaşlaşma hamlesi tüm hızıyla sürmektedir.

İhap Hulusi Görey, yenileşmenin yüzü olarak yapmış olduğu afiş, kitap kapağı ve Milli Piyango tasarımları gibi yapıtlarıyla halkı geliştirmeye, çalışmaya ve modernleşmeye teşvik etti.

İhap Hulusi'nin yapıtlarında, Cumhuriyet kadınları ve erkekleri genellikle genç, gülyüzlü, dinamik, giyimlerine, tavırlarına, bedenlerine önem veren insanlar olarak resmedilmektedir. Modernleşme projesinin belki de en öne çıkan özelliği, bu dönüşümün fiziksel görünülüğüdür. Hem kadının hem erkeğin fiziksel görünüm ve davranış kodları daima öne çıkarılıp, devrimlerin yaşama geçirilmesi sürecinde en önemli göstergeler olarak kabul edilmiştir. 1925 yılında gerçekleştirilen şapka ve kılık kıyafet devrimiyle Türk toplumu biçimsel anlamda bir Batılılaşma yaşadı. İhap Hulusi yapıtlarında bu devrime koşut olarak erkekleri şapkalı, takım elbiseli, kravatlı elinde bastonuyla Batılı bir görünüm içinde betimlemektedir.

Kadınlar ise yine Batılı görünümü modern kadınlarıdır; açık baş, kısa etek, makyaj, topuklu ayakkabı kadınların genel fiziksel görünüm özellikleridir. Ancak, kimi afişlerinde ise, Batılı giyim tarzının bir zorunluluk olmadığı ve geleneksel giyim tarzı ile çatışmadığı da anlatılmaktadır.

Cumhuriyet'in kuruluşunun en başından itibaren milli ekonominin yaratılması ve sanayileşme, en önemli hedeflerden biri olmuştur. Devlet tarafından kurulan Sümerbank ve diğer kuruluşlar aracılığıyla uygulanan yenilikler sanayi ve üretim alanında büyük gelişmelere neden olmuştur. Toplumda tasarruf bilincini uyandırmak ve yerli mal ve ürünlerinin tüketimini özendirmeye yönelik yapılan uygulamalar grafik tasarım alanına da yansdı. Yerli üretim malları, refah, hijyen ve modernlik gibi konularla bağlantılandırılarak, üretkenliğin artırılması hedeflenmiştir. İhap Hulusi'nin kimi afişlerinde dayanışma ve yurtseverlik vurgusu yapılarak ülkenin askeri gücünün arkasında halkın gücü ve emeği yatması gerektiği vurgusu yapılmaktadır. Afişlerde ayrıca, farklı kesimler den kişiler birlikte betimlenerek sınıfların birlik ve beraberlikleri de vurgulanmak istenmiştir.

KAYNAKLAR

Altuntek, N. S. (1993). İlk Türk Matbaasının Kuruluşu ve İbrahim Müteferrika. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1, Sayfa: 191-204.

Cosgun, K. (2020). İhâp Hulusi Görey.

<https://www.karikaturculerdernegi.com/onculerimiz/ihap-hulusi-gorey/>, Erişim Tarihi: 6 Eylül 2023.

Çamdereli, M. (2000). Bir Terimce Arayışında Reklam. İletişim Fakültesi Dergisi. Sayfa:231-238. <https://dergi-park.org.tr/tr/download/article-file/212752>

Cunningham, J. M. (2010). W. A. Dwiggin. <https://www.britannica.com/topic/book-publication>. Erişim Tarihi: 4 Eylül 2023.

Forrester, R. (2020). *History of Printing: From Gutenberg to the Laser Printer*.

Galvan, M. (2012). *The History of Graphic Design*. <https://www.flux-academy.com/blog/the-history-of-graphic-design>. Erişim Tarihi: 4 Eylül 2023.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurumsal Kimliğinin Oluşturulması ve İhâp Hulusi Görey.

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80293/genc-turkiye-cumhuriyetinin-kurumsal-kimliginin-olustur-.html> Erişim Tarihi: 4 Eylül 2023.

Gündüz, M. (1978). Matbaanın Tarihçesi ve İlk Kuran'ı Kerim Basmaları. <https://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11352/1256/G%C3%BCnd%C3%BCz.pdf?sequence=1>

Gür, S. (2020). *Cumhuriyeti Afişleyen Adam 122 Yaşında*. <https://www.kentekrani.com/2020/11/28/cumhuriyeti-afisleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/> Erişim Tarihi: 4 Eylül 2023.

Kalafat Alpaslan, T. D. (2006). *Türk Grafik Sanatının Doğuşu ve İbrahim Müteferrika*. Türkbilig Dergisi. Sayı:12, Sayfa: 192-200.

Koçer, D. N. (2022). İhâp Hulusi'nin Afişlerinde Modernleşme ve Yeni Yurttaş. Uluslararası Kültürel ve Sosyal

Araştırmalar Dergisi (UKSAD). Sayı:8, Sayfa:45-52.

Merter, E. (2008). *Cumhuriyet'i Afişleyen Adam İhâp Hulusi Görey 110 Yaşında*. İstanbul: Litaretür Yayınları.

Obuz, Ö. (2022). **Âdâb-ı Muâşeret Yolunda Nazik Bir Savaş: Saygısızlıkla Savaş Derneği**. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Sayı:22, Sayfa:681-694.

Serin, A. Y. (2006). *Türk Afiş Sanatınının Abidesi İhâp Hulusi Görey (28 Kasım 1898 – 27 Mart 1986)*. Güzeli Sanatlar Enstitüsü Dergisi. Sayı 6, Sayfa: 119-129.

Tunabaysal, R. (2020). *Toplumsal Modernleşmede Bir Figür Olarak İhâp Hulusi Görey*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1: Kulüp Rakısı şişe etiketi, İhâp Hulusi Görey.

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80293/genc-turkiye-cumhuriyetinin-kurumsal-kimliginin-olustur-.html>

Görsel 2: Milli Piyango bilet tasarımları, İhâp Hulusi Görey.

<https://www.kentekrani.com/2020/11/28/cumhuriyeti-afisleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/>

Görsel 3: İhâp Hulusi Portresi.

<https://www.karikaturculerdernegi.com/onculerimiz/ihap-hulusi-gorey/>

Görsel 4: İlk alfabe kitabı kapağı, İhâp Hulusi Görey, 1932.

<https://www.kentekrani.com/2020/11/28/cumhuriyeti-afisleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/>

Görsel 5: İhâp Hulusi Görey'in imzası.

<https://www.kentekrani.com/2020/11/28/cumhuriyeti-afisleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/>

Görsel 6: Vatandaş bilgilendirme afişi, İhâp Hulusi Görey, 1930'lar.

<https://www.kentekrani.com/2020/11/28/cumhuriyeti-afisleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/>

[isleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/](https://www.karikaturculerdernegi.com/unculerimiz/ihap-hulusi-gorey/)

Görsel 7: AEG reklam afişi, İhap Hulusi Görey, 1930'lar.

<https://www.karikaturculerdernegi.com/unculerimiz/ihap-hulusi-gorey/>

Görsel 8: Devlet Hava Yolları reklam afişi, İhap Hulusi Görey.

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80293/genc-turkiye-cumhuriyetinin-kurumsal-kimliginin-olustur-.html>

Görsel 9: Sümerbank reklam afişi, İhap Hulusi Görey, Kral Matbaası, İstanbul.

<https://www.kentekrani.com/2020/11/28/cumhuriyeti-af-isleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/>

Görsel 10: Yerli üretim içecek reklam afişi, İhap Hulusi Görey.

<https://www.karikaturculerdernegi.com/unculerimiz/ihap-hulusi-gorey/>

Görsel 11: Mehmet Efendi Kurukahve reklam afişi, İhap Hulusi Görey.

<https://www.karikaturculerdernegi.com/unculerimiz/ihap-hulusi-gorey/>

Görsel 12: Milli Piyango reklam afişi, İhap Hulusi Görey.

<https://www.kentekrani.com/2020/11/28/cumhuriyeti-af-isleyen-adam-ihap-hulusi-122-yasinda/>

Görsel 13: Sümerbank reklam afişi, İhap Hulusi Görey.

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80293/genc-turkiye-cumhuriyetinin-kurumsal-kimliginin-olustur-.html>

Görsel 14: Millet ve Ordu afişi, İhap Hulusi Görkey.

<http://www.narmasa.com/tr/m/haberler-etkinlikler/aldirmamazlik-etme-afisi.html>

Görsel 15: Ziraat Bankası çiftçi reklamı, İhap Hulusi Görey.

<https://www.karikaturculerdernegi.com/unculerimiz/ihap-hulusi-gorey/>